



Folkhälsomyndigheten

# Erfarenheter samt förstärkt kommunikation vid vaccination mot säsongsinfluensa 2020/21

Lärdomar att ta med till säsongsinfluensavaccination och vaccination mot  
covid-19



Denna titel kan laddas ner från: [www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/](http://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/).

Citera gärna Folkhälsomyndighetens texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Folkhälsomyndigheten, 2021.

Artikelnummer: 21066

# Om publikationen

Regeringen gav Folkhälsomyndigheten 29 oktober 2020 i uppdrag, S2020/07992 (delvis), att förstärka informationen till riskgrupper om vaccination mot säsongsinfluensa hösten 2020 med särskilt fokus på att nå grupper och områden där vaccinationstäckningen är lägre. Myndigheten fick även i uppdrag att analysera och sammanställa erfarenheterna från planeringen och genomförandet av vaccinering mot säsongsinfluensa hösten 2020 till stöd för insatser vid vaccination mot covid-19.

Rapporten är en återrapportering av regeringsuppdraget och riktar sig även till beslutsfattare, tjänstemän och kommunikatörer inom nationella, regionala och lokala myndigheter samt personal inom vård och omsorg som arbetar med vaccinationerna mot säsongsinfluensa och covid-19.

Folkhälsomyndigheten vill genom rapporten dokumentera och sprida resultaten av regeringsuppdraget för att stödja arbetet med vaccination mot covid-19 och till kommande säsonger förstärka insatserna kring vaccination mot säsongsinfluensa.

Projektgruppen har bestått av utredare från enheten för vaccinationsprogram, enheten för smittskyddssamordning och övervakning covid-19 samt enheten för laborativ virus- och vaccinövervakning.

Stort tack till smittskyddsläkare samt medarbetare vid Sveriges regionala smittskyddsenheter samt de medarbetare inom vård och omsorg och kommunikatörer vid regionerna som bidragit med enkätsvar och samtal som utgör stora delar av underlaget till denna rapport.

Folkhälsomyndigheten

Johan Carlson  
Generaldirektör

# Innehåll

Om publikationen .....	3
Sammanfattning .....	6
Nationell kommunikation som stöd för regionerna .....	6
Vaccinationen har fungerat väl och gett viktiga lärdomar .....	6
Uppföljningen kan förbättras genom registrering av influensavaccination .....	7
Mer kunskap behövs om grupper och områden med lägre vaccinationstäckning .....	7
Vård- och omsorgspersonal som målgrupp för vaccination .....	8
Tillgången till influensavaccin är viktig .....	8
Slutsats .....	8
Summary .....	9
National communication in support of the regions .....	9
Vaccinations worked well and provided important lessons .....	9
Evaluation would be improved by registration of influenza vaccinations .....	10
Greater understanding of groups and areas with lower vaccination coverage is needed ..	10
Healthcare personnel as a target group for vaccination .....	11
Access to influenza vaccine is important .....	11
Conclusion .....	11
Bakgrund .....	13
Syfte .....	15
Avgränsningar .....	16
Metod .....	17
Del 1: Förstärka kommunikationen .....	17
Del 2: Samla in erfarenheter från vaccinationsarbetet .....	17
Enkät till regionala smittskyddsenheter .....	17
Intervjustudie .....	18
Insamling av erfarenheter från äldreomsorgen .....	18
Resultat .....	19
Del 1: Förstärka kommunikationen .....	19
Uppdaterade rekommendationer och prioritering .....	19

Influensadagen 2020 .....	19
Uppdaterad information på webben .....	19
Pressmeddelanden och presskonferenser .....	20
Riktade utskick.....	20
Vaccinationstäckning .....	21
Brist på vaccin .....	21
Del 2: Samla in erfarenheter .....	21
Praktiska tillvägångssätt för influensavaccination hösten 2020 .....	21
Kommunikation om vaccination mot säsongsinfluensa.....	23
Framgångsfaktorer och.....	24
Vaccination av vård- och omsorgspersonal mot säsongsinfluensa .....	26
Praktiska tillvägångssätt för vaccination av covid-19.....	27
Kommunikation om vaccination mot covid-19.....	28
Vaccination av vård- och omsorgspersonal mot covid-19 .....	30
Slutsatser.....	32
Slutsatser till hjälp för covidvaccination .....	32
Många lärdomar om det praktiska har använts .....	32
Utmaningar i att kommunicera till olika målgrupper.....	32
Hög vaccinationsvilja bland vård- och omsorgspersonal .....	33
Slutsatser gällande både covid- och influensavaccination .....	33
Mer kunskap behövs om grupper med lägre vaccinationstäckning .....	33
Vägledning för anpassade vaccinationsåtgärder.....	34
Slutsatser om influensavaccination .....	34
Osäker vaccintillgång försvårar.....	34
Orsaker till lägre vaccinationstäckning behöver undersökas och undanröjas.....	35
Ytterligare insatser behövs för att nå riskgrupper under 65 år .....	36
Uppföljningen kan förbättras genom registrering av vaccinationer .....	36
Vård- och omsorgspersonal som målgrupp för vaccination .....	36
Referenser .....	38
Bilagor .....	39

# Sammanfattning

Covid-19-pandemin förändrade både praktisk planering och kommunikation för vaccination mot säsongsinfluensa, jämfört med föregående säsonger. Samtidigt bedömde Folkhälsomyndigheten att vaccinationen mot säsongsinfluensa var än viktigare för de riskgrupper som rekommenderas vaccination för att undvika ytterligare vårdbehov och belastning på vården på grund av influensa under pandemin.

## Nationell kommunikation som stöd för regionerna

Folkhälsomyndigheten fick i regeringsuppdrag (S2020/07992 (delvis)) att förstärka informationen till riskgrupper om vaccination mot säsongsinfluensa hösten 2020 med särskilt fokus på att nå grupper och områden där vaccinationstäckningen är lägre. Folkhälsomyndigheten har därför inom uppdraget gjort flera nationella insatser för att stötta regionerna i arbetet med kommunikation, bland annat:

- uppdaterade rekommendationer och prioriteringsordning
- ökad kommunikation, bland annat via digitala kanaler
- riktade utskick till olika målgrupper.

Det uppstod under november 2020 en brist på influensavaccin inom flera regioner, vilket medförde att kommunikationen mot allmänheten fick justeras. Istället för fler breda kommunikationsinsatser låg Folkhälsomyndighetens fokus på att överblicka situationen, besvara frågor om vaccinbristen samt stötta smittskyddsenheterna. Efterfrågan på vaccin var högre än innan och vaccinationstäckningen bland personer 65 år och äldre nådde den högsta nivån på tio år.

## Vaccinationen har fungerat väl och gett viktiga lärdomar

Som en del av uppdraget har Folkhälsomyndigheten främst genom en enkätundersökning och en intervjustudie samlat in erfarenheter från planeringen och utförandet av höstens influensavaccinationer. Resultaten som presenteras i denna rapport bygger främst på dessa studier. Inom uppdraget har vi inte genomfört sökningar eller sammanställningar av relevant litteratur eller data, undantaget preliminära data över vaccinationstäckningen mot säsongsinfluensa nationellt.

Resultaten visar att intervjuade personer inom regionerna samt smittskyddsenheterna bedömer att vaccinationen mot säsongsinfluensa fungerat väl trots den pågående pandemin. Förändringar krävdes i vaccinationsarbetet för att minska risken för smittspridning för covid-19 i samband med att personer i riskgrupp skulle vaccineras. Erfarenheter och kunskap från höstens vaccinationer mot säsongsinfluensa har gett lärdomar som använts för att förstärka arbetet med vaccinationerna mot covid-19. Konkreta förändringar som gjordes för att öka tillgänglighet av vaccinationer är exempelvis möjlighet till flera alternativ för tidsbokning samt vaccination i hemmet och vid andra vårdbesök för att göra det möjligt för fler att vaccineras på kort tid.

## Uppföljningen kan förbättras genom registrering av influensavaccination

Analys av vaccinationstäckning är viktig för det riktade arbetet med att öka täckningen i grupper och områden med lägre täckningsgrad. Registrering av vaccination mot säsongsinfluensa i det nationella vaccinationsregistret skulle möjliggöra uppföljning av vaccinationstäckning och även identifiera områden med lägre vaccinationstäckning. Det skulle även möjliggöra analyser över vaccinationseffekt och underlätta uppföljning av vaccinernas säkerhet. I nuläget samlas information om vaccinationstäckningen i åldersgruppen 65 år och äldre från samtliga regioner men jämförelser är svåra eftersom mätmetoderna varierar.

## Mer kunskap behövs om grupper och områden med lägre vaccinationstäckning

Inställning till vaccination (vaccinacceptans) kan ändras över tid och bygger på ett spektrum av uppfattningar som påverkas av en rad faktorer, inklusive kunskap, attityder och beteende men även praktiska och strukturella aspekter. Anledningar till att personer inte vaccinerar sig är en komplex blandning av dessa faktorer. Kunskap om målgruppernas perspektiv, behov och hinder och möjliggörande faktorer för vaccination är viktig för att utveckla riktade insatser och anpassa informationsinsatser utifrån målgruppernas behov för att nå ut till fler.

Resultaten visar att regionerna upplever att de saknar kunskap om grupper eller områden med lägre eller potentiellt lägre vaccinationstäckning. En del regioner har svårt att identifiera vilka dessa är, medan andra har behov av att identifiera vilka hinder och möjligheter som finns för vaccination i redan kända områden. Sådan kunskap är en förutsättning för att nå ut med erbjudandet om vaccination och tillgängliggöra vaccination. Hälften av smittskyddsenheterna uppger att de har erfarenheter från kommunikationen om influensavaccination hösten 2020 till grupper med lägre vaccinacceptans som de tänkt använda för kommunikationen om vaccination mot covid-19. Flera pekar på vikten av samarbete och aktiviteter mellan olika aktörer och nätverk för att nå ut med information om vaccination, exempelvis centrum för jämlik vård, kulturtolkar, interreligiösa råd och hälsoinformatörer.

Fördjupad kunskap behövs även för att förstå hinder för vaccination bland personer med medicinsk riskgruppstillhörighet under 65 år och hur de kan nås med erbjudande om influensavaccination. Utifrån uppdragets resultat har vikten av kommunikation om vaccination i flera led inom vården blivit tydlig. Att samla och sprida goda exempel inom och mellan regioner från arbetet kan bidra till att regionala aktörer når fler personer som tillhör riskgrupper, till exempel personer med kroniska sjukdomar och gravida. Delvis nya arbetssätt som vaccination vid ordinarie vårdbesök kan tillämpas även när pandemin klingat av.

För att stödja regionerna arbetar Folkhälsomyndigheten med att ta fram en nationell vägledning och metodstöd som kan användas på regional och lokal nivå

för att identifiera hinder och möjliggörande faktorer för vaccination samt identifiera anpassade insatser till olika målgrupper inom barnvaccinationsprogrammet och vaccinationer för vuxna. Folkhälsomyndigheten genomför även en orienterande enkätundersökning inom mödrahälsovården om vaccination av gravida för ökad kunskap om hur mödrahälsovården arbetar med dessa frågor.

## Vård- och omsorgspersonal som målgrupp för vaccination

Vaccinationsviljan är hög bland intervjuad vårdpersonal. Insatser för att tillgängliggöra vaccination mot covid-19 och influensa för såväl kommunal som regional personal inom vård och omsorg kan bidra till ökad vaccinationstäckning. Vaccination av vård- och omsorgspersonal kan också indirekt bidra till att öka vaccinationsgraden bland patienter eftersom vaccinerad vårdpersonal i större utsträckning rekommenderar vaccination till sina patienter. Hur och var vaccination erbjuds behöver kommuniceras lokalt, medan budskap riktat till personal om varför vaccination är betydelsefullt för den enskilde medarbetaren kan ske på alla nivåer. För kommunal vård- och omsorgspersonal krävs ett nära samarbete mellan kommuner och regioner, eftersom kommunen har arbetsgivaransvaret medan regionerna upphandlar vacciner.

## Tillgången till influensavaccin är viktig

Det har uppstått en varierande grad av brist på vaccin mot säsongsinfluensa under de tre senaste höstarna. Brist på vaccin innebär att vaccintillgången blir begränsad eller helt upphör lokalt, vilket oftast gör att prioriteringar behöver införas regionalt eller nationellt. Det är viktigt att förbättra vaccintillgången eftersom brist betyder att fler saknar skydd mot allvarlig influensa samt att det försvårar vaccinationsarbetet och kommunikationen. Regionerna behöver ha som mål att öka marginaler så att antalet vaccindoser räcker även när efterfrågan är större än förväntat. Inköp av vaccin är även en resursfråga.

## Slutsats

Många av uppdragets resultat berör behovet att samla data och kunskap om olika målgrupper som rekommenderas vaccination samt att förbättra arbetet med att tillgängliggöra och nå dessa grupper med erbjudande om vaccination. I många fall har behoven varit kända sedan tidigare men resultaten ger en tydlig bild av vilka ytterligare insatser som behövs inom det kontinuerliga arbetet med vaccination mot säsongsinfluensa. Flera av slutsatserna från uppdraget berör kommunikationsutmaningar och sedan sommaren 2020 finns ett nära samarbete mellan Folkhälsomyndighetens och regionernas kommunikatörer inom regeringsuppdraget *Nationell plan för vaccination mot covid-19*. Erfarenheterna från arbetet med covidvaccination kommer också att föra in värdefull kunskap inför kommande vaccinationsinsatser för såväl covid-19 och säsongsinfluensa som andra vacciner som ges till vuxna. Kunskapen kan användas i framtida planering, genomförande och uppföljning av vaccination mot dessa sjukdomar.



# Summary

The COVID-19 pandemic changed both practical planning and communication for seasonal influenza vaccination compared to previous seasons. Meanwhile, the Public Health Agency of Sweden (PHAS) determined that it was even more important than usual to vaccinate risk groups against influenza in order to avoid additional persons requiring medical care and additional strain on the healthcare system from influenza during the ongoing COVID-19 pandemic.

## National communication in support of the regions

The PHAS was commissioned by the government (assignment S2020/07992 (in part)) to strengthen the information given to risk groups about seasonal influenza vaccination during the autumn of 2020, with a special focus on reaching groups and areas where vaccination coverage is lower. Consequently, the PHAS has completed several national activities to support the regions in their communication efforts, such as:

- updated recommendations for vaccination and prioritization
- increased communication, including via digital channels
- targeted outreach to different risk-group organizations.

Influenza vaccine doses began running out in several regions during November 2020, which meant that communication with the public had to be adjusted. Instead of further broad communication efforts, the PHAS focused on monitoring the situation, answering questions about the vaccine shortage, and supporting the 21 regional Departments of Communicable Disease Prevention and Control. Demand for vaccines was higher than before, and vaccination coverage among people aged 65 and older reached its highest level in 10 years.

## Vaccinations worked well and provided important lessons

As part of the assignment, the PHAS has gathered lessons learned from the planning and execution of the autumn's influenza vaccinations, primarily through a survey and interviews. The results presented in this report are mainly based on these studies. We have not carried out literature searches or compiled other data, with the exception of preliminary national data on seasonal influenza vaccination coverage.

The results show that interviewees in the regions and the Departments of Communicable Disease Prevention and Control assess that the vaccination against seasonal influenza has worked well despite the ongoing pandemic. Changes were required in vaccination operations to reduce the risk of COVID-19 transmission in connection with influenza vaccination of people in risk groups. Experiences and knowledge from seasonal influenza vaccination efforts have provided lessons that have been used to strengthen COVID-19 vaccination efforts. Tangible changes that were made to increase the availability of vaccinations included the addition of

several alternatives for booking vaccination appointments, at-home vaccinations, and vaccinations during other medical visits, in order to make it possible for more people to be vaccinated in a short time.

## Evaluation would be improved by registration of influenza vaccinations

Analysis of vaccination coverage is important for the targeted work of increasing coverage in groups and areas with lower coverage. Registration of seasonal influenza vaccinations in the national vaccination register would facilitate monitoring of vaccination coverage and would identify areas with lower vaccination coverage. It would also enable analyses of vaccination efficacy and would facilitate monitoring of vaccine safety. Each year, the PHAS collects information on vaccination coverage in the age group 65 years and older from all regions, but comparisons are difficult because measurement methods vary.

## Greater understanding of groups and areas with lower vaccination coverage is needed

Attitudes towards vaccination (vaccine acceptance) can change over time and are based on a spectrum of perceptions that are influenced by a number of factors, including knowledge, attitudes, and behaviours, but also practical and structural aspects. Reasons why people do not get vaccinated are a complex mix of these factors. A greater understanding of different groups' perspectives and needs, as well as barriers to and enabling factors for vaccination, is important for developing tailored interventions to the people in these groups, as well as for adapting communication initiatives according to people's needs.

The results of the assignment show that the regions feel that they lack knowledge about groups or areas that have or may have lower vaccination coverage. Some regions have difficulty identifying which areas or groups these are, while others need to identify the barriers and opportunities for vaccination among known groups. Such knowledge is a prerequisite for reaching these groups with the offer of vaccination and for making vaccination available. Half of the Departments of Communicable Disease Prevention and Control report that they have experiences from influenza vaccination communication to groups with lower vaccine acceptance during autumn 2020 that they intend to use in communication about COVID-19 vaccination. Several point to the importance of cooperation and activities among different actors and networks in order to reach people with information about vaccination, such as the centres for health equity, cultural interpreters, interfaith councils, and health informants.

In-depth knowledge is also needed to understand barriers to vaccination among people under the age of 65 who belong to the medical risk groups and how they can be reached with the offer of influenza vaccination. The importance of communication about vaccination at several levels in healthcare has become clear through the results of the assignment. Collecting and disseminating good examples

from the work within and between regions can contribute to regional actors reaching more people who belong to risk groups, for example, people with chronic diseases and pregnant individuals. Several somewhat new approaches, such as vaccination during regular medical visits, can be used after the pandemic has subsided.

To support the regions, the PHAS is working to develop a national guidance document and methodological support that can be used at the regional and local level to identify barriers and enabling factors for vaccination, as well as to identify tailored interventions for different target groups within the childhood vaccination program and adult vaccination efforts. The PHAS is also conducting an initial survey in maternal health care about the vaccination of pregnant individuals in order to increase knowledge about how maternal health care works with this topic.

## **Healthcare personnel as a target group for vaccination**

Vaccination demand is high among interviewed healthcare personnel, and efforts to make COVID-19 and influenza vaccinations available to both municipal and regional healthcare personnel can contribute to increased vaccination coverage. Vaccination of healthcare personnel can also indirectly contribute to increasing the vaccination rate among patients because vaccinated healthcare personnel are more likely to recommend vaccination to their patients. Close cooperation between municipalities and regions is required regarding vaccination of municipal healthcare personnel, including those at long-term care facilities, because the municipality is the responsible employer. Information about the how and where of vaccination needs to be communicated locally, while messages about why vaccination is important for the individual employee can take place at all levels.

## **Access to influenza vaccine is important**

A seasonal influenza vaccine shortage of varying degrees has developed during each of the past three autumns. A shortage means that vaccine supply becomes limited or ceases altogether locally, which often means that prioritisations need to be introduced regionally or nationally. It is important to improve the availability of vaccines because shortages result in more people lacking protection against serious influenza illness. Shortages also make vaccination operations and communication more difficult. Each region should aim to increase their margins so that the number of vaccine doses is sufficient, even when demand is greater than expected.

## **Conclusion**

Many of the results of this assignment concern the need to gather data and knowledge about different target groups that are recommended vaccination in order to improve efforts to make vaccinations available to these groups and to reach them with an offer of vaccination. Many of these gaps were previously known, but the results provide a clear picture of which additional steps are needed in the ongoing seasonal influenza vaccination efforts. Several of the conclusions from the

assignment concern communication challenges. Since the summer of 2020, there has been close cooperation between the communications staff at PHAS and the regions within another government assignment, *National Plan for COVID-19 Vaccination*. The experiences from COVID-19 vaccination efforts will also bring valuable knowledge for future vaccination initiatives for both COVID-19 and seasonal influenza, as well as other vaccines given to adults. Knowledge gained can be used in future planning, implementation, and evaluation of vaccination against these diseases.

## Bakgrund

Regionerna erbjuder, som ansvarig aktör för hälso- och sjukvården, varje år riskgrupper möjlighet att vaccinera sig mot säsongsinfluensan. De är också ansvariga för både upphandling av vacciner och praktisk planering som att sprida information om vaccinationerna. Folkhälsomyndigheten tar fram rekommendationer om vilka som bör vaccinera sig och sammanställer kunskap enligt den senaste evidensen som stöd till regionerna. Myndigheten kommunicerar även budskap kring vikten av influensavaccination för de personer som rekommenderas vaccination genom exempelvis nyhetstexter och intervjuer i media.

År 2016 tog Folkhälsomyndigheten fram ett [beslutsunderlag till regeringen](#) där myndigheten bedömer att influensavaccination för vissa riskgrupper bör införas som ett särskilt vaccinationsprogram. Ännu ingår dock inte vaccination mot säsongsinfluensa i något nationellt vaccinationsprogram.

Folkhälsomyndigheten publicerade uppdaterade [Rekommendationer om influensavaccination till riskgrupper](#) den 2 september 2020. De grupper som rekommenderas årlig vaccination mot säsongsinfluensa är:

- personer över 65 år
- gravida efter graviditetsvecka 16
- vuxna och barn från 6 månader med följande sjukdomar eller tillstånd:
  - kronisk hjärtsjukdom
  - kronisk lungsjukdom, såsom kol och svår astma
  - andra tillstånd som leder till nedsatt lungfunktion eller försämrad hostkraft och sekretstagnation (till exempel extrem fetma, neuromuskulära sjukdomar eller flerfunktionshinder)
  - kronisk lever- eller njursvikt
  - diabetes mellitus
  - tillstånd som innebär kraftigt nedsatt immunförsvar på grund av sjukdom eller behandling
- hushållskontakter samt sjukvårdspersonal som arbetar nära personer med kraftigt nedsatt immunförsvar
- all annan personal inom vård och omsorg som arbetar nära patienter och omsorgstagare med ökad risk för allvarlig influensa, exempelvis på särskilda boenden och inom hemtjänst.

Allt fler individer har vaccinerat sig mot influensa, och vaccinationstäckningen bland personer 65 år och äldre har ökat de senaste tre åren. Genom den periodvisa datainsamling som görs varje höst/vinter har preliminära data på antalet vaccinerade personer 65 år och äldre inom 14 regioner samlats in och sammanställts (se [rapport för vecka 2 2021](#)). Nationellt hade 56 procent i denna åldersgrupp vaccinerat sig mot influensa inför säsongen 2020/2021 under perioden

november–december. Vaccinationstäckningen varierar mellan regionerna (mellan 36 och 63 procent [säsongen 2019/2020](#)), men jämförelser är svåra eftersom mätmetoderna varierar. Det finns sannolikt grupper och områden med lokalt lägre vaccinationstäckning, även om geografiskt nedbrytbara data på vaccinationstäckningen saknas inom de flesta regionerna. Varje vaccination journalförs, men det varierar mellan regionerna vilka data som går att sammanställa för att följa täckningen. En del regioner har delvis eller helt täckande vaccinationsregister (10 regioner) eller har viss möjlighet att samla in informationen från journalsystemet (6 regioner), medan andra har data på exempelvis totalt antal sålda eller givna doser.

Upphandling av vacciner mot säsongsinfluensa har under de senaste tretton åren skett regionalt eller genom regionala upphandlingskluster såsom Fyrklövern (Dalarna, Gävleborg, Uppsala och Västmanland) och norra regionerna (Jämtland Härjedalen, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten). Inför hösten 2020 gjordes genom Sveriges Kommuner och Regioners Kommentus inköpscentral en gemensam tilläggsupphandling av standarddosvacciner mot säsongsinfluensa för att möta den högre efterfrågan som förväntades.

Med anledning av covid-19 var det under hösten 2020 extra viktigt att vaccinationerna genomfördes på ett strukturerat och smittsäkert sätt. Genomförande av den årliga vaccinationskampanjen mot säsongsinfluensa krävde att varje verksamhet anpassade och hittade lösningar utifrån sina egna förutsättningar. Vaccinationen mot säsongsinfluensa blev en utgångspunkt för att planera och genomföra vaccinationen mot covid-19.

Regeringen gav Folkhälsomyndigheten 29 oktober 2020 i uppdrag, S2020/07992 (delvis), att förstärka informationen till riskgrupper om vaccination mot säsongsinfluensa hösten 2020 med särskilt fokus på att nå grupper och områden där vaccinationstäckningen är lägre. Myndigheten fick även i uppdrag att analysera och sammanställa erfarenheterna från planeringen och genomförandet av vaccinering mot säsongsinfluensa hösten 2020 till stöd för insatser vid vaccination mot covid-19. Uppdraget har koordinerats med arbetet i regeringsuppdraget *Nationell plan för vaccination mot covid-19 (S2020/04550/FS (delvis))* där ett delområde är kommunikation med särskilt fokus på att stötta regionerna i sitt kommunikationsarbete, samt den planerade kommunikationen kring vaccination mot säsongsinfluensa och det pågående uppdraget om att *förbättra barns skydd mot smittsamma sjukdomar (S2018/03919/FS)*.

# Syfte

Syftet med uppdraget har varit att stötta regionerna i kommunikationsarbetet för säsongsinfluensa 2020/21 och samla in erfarenheter kring genomförandet av vaccinationer mot säsongsinfluensa under en pandemi.

Inom det [folkhälsopolitiska ramverket](#) bidrar uppdragets genomförande till målområde 8 (en jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård) genom att stödja en förbättrad planering och genomförande av influensa- och covidvaccination, så att vaccinationerna kan nå de personer som prioriteras för vaccination jämlikt i hela befolkningen. Inom [Agenda 2030](#) berör uppdraget målområde 3 om god hälsa och välbefinnande.

## Avgränsningar

Folkhälsomyndigheten fick uppdraget när vaccinationsarbetet med säsongsinfluensa redan var planerat och till stor del genomfört. Därför har inriktningen av vårt arbete varit att stötta regionerna i det fortsatta arbetet med kommunikation om influensavaccinationer och särskilt med förstärkt information till riskgrupper. Det uppstod även en brist på influensavacciner inom flera regioner under november 2020, vilket medförde att kommunikationen mot allmänheten fick justeras.

Inom uppdraget ingick att särskilt fokusera på grupper och områden där vaccinationstäckningen är lägre, men det saknas data för dessa. Därför har vi undersökt om smittskyddsmyndigheterna har identifierat sådana grupper och områden samt vilket stöd som kan behövas för att nå dessa grupper, dels för influensavaccination kommande år, dels för covid-19-vaccination.

Eftersom vaccineringen mot covid-19 påbörjades redan i slutet av december 2020 har lärdomar från arbetet med vaccineringen mot säsongsinfluensa tagits in i myndighetens arbete med covidvaccinering under uppdragets gång. Enkät- och intervjustudierna genomfördes i januari och februari 2021 när regionerna befann sig i fas 1, som innebar vaccination av personer med hemtjänst och boende på särskilda boenden för äldre samt vård- och omsorgspersonal som arbetar nära dessa personer.

Resultaten som presenteras i denna rapport bygger främst på den intervjustudie och den enkät som genomförts inom uppdraget. Folkhälsomyndigheten har inte inom uppdraget genomfört sökningar eller sammanställningar av relevant litteratur eller data, undantaget preliminära data över vaccinationstäckningen mot säsongsinfluensa nationellt.



# Metod

## Del 1: Förstärka kommunikationen

Den pågående pandemin förändrade kommunikationsplaneringen för vaccination mot säsongsinfluensa jämfört med föregående säsonger, och kommunikationsaktiviteterna under hösten utökades. Inom uppdraget kring förstärkt information till riskgrupper har flera nationella insatser gjorts för att stötta regionerna i det fortsatta arbetet med kommunikation om vaccinationer mot säsongsinfluensan 2020/21. Folkhälsomyndigheten har använt nya kommunikationskanaler och digitala verktyg för att nå ut bredare med budskapet att vaccination mot säsongsinfluensa denna höst var extra viktigt på grund av pandemin. Vaccination var viktig för både individen och samhället för att undvika ytterligare vårdbehov och belastning av influensa under pandemin. Riktad, digital information har också gått ut till intresseorganisationer för att nå prioriterade målgrupper. Läs mer i *Resultat* nedan.

Inom uppdraget ingick att särskilt fokusera på grupper och områden där vaccinationstäckningen är lägre, men det saknas nationella data för dessa områden och grupper. Orienterade frågor kring detta har därför ingått i undersökningarna som redovisas i del 2.

## Del 2: Samla in erfarenheter från vaccinationsarbetet

Inom uppdraget har Folkhälsomyndigheten samlat in erfarenheter från planering och utförande av höstens influensavaccinationer genom flera studier. Dels en enkätstudie riktad till de regionala smittskyddsenheterna, dels en intervjustudie riktad till vårdpersonal och kommunikatörer som arbetat med vaccination mot säsongsinfluensa samt vårdpersonal som rekommenderas vaccination. Dessutom har vi samlat in erfarenheter från äldreomsorgen genom SKR:s forum för erfarenhetsutbyte om covid-19 och kommunal vård och omsorg. Metoderna för studierna beskrivs nedan.

### Enkät till regionala smittskyddsenheter

Folkhälsomyndigheten skickade ut en enkät via mejl till alla smittskyddsenheter den 22 december 2020. Enkäten riktade sig till den medarbetaren på smittskyddsenheten med bäst överblick över planering och genomförande av vaccination mot säsongsinfluensa hösten 2020. Regionerna utsåg en medarbetare som besvarade enkäten och ett gemensamt svar från varje smittskyddsenhet skickades in. I de fall de skickade flera svar har vi använt det senast inkomna svaret för kvantitativa frågor. Det var frivilligt att besvara enkäten och smittskyddsenheterna kunde hoppa över frågor som de inte hade möjlighet att besvara.

Enkäten utfördes i enkätssystemet Survey Generator och bestod av 22 frågor (se bilaga 1). Frågorna berörde det praktiska genomförandet av influensavaccination

och kommunikationsarbetet gentemot riskgrupper respektive vård- och omsorgspersonal. Därutöver ingick även frågor om grupper och områden med lägre vaccinationstäckning. Alla smittskyddsenheter besvarade enkäten och svaren kom in 11 januari–8 februari 2021. Resultaten är sammanställda i en separat rapport (se bilaga 1).

### Intervjustudie

Folkhälsomyndigheten har låtit utföra en intervjustudie för att samla in erfarenheter och kunskap från höstens vaccinationer mot säsongsinfluensa samt lärdomar inför vaccinationerna mot covid-19. Datainsamlingen har genomförts genom kvalitativa intervjuer. Folkhälsomyndigheten har ansvarat för att rekrytera intervjupersoner och alla regioner tillfrågades att utse personal som kunde delta i en intervju. Gullers Grupp har utfört intervjuerna. Samtliga intervjuer är genomförda under januari–februari 2021.

Totalt 30 personer har intervjuats: 10 vaccinatörer inom primärvården, 10 kommunikatörer inom regionerna samt 10 personer som arbetar inom vården och rekommenderas vaccination mot covid-19 (fortsatt omnämnda som prioriterad vårdpersonal). Intervjuerna har genomförts via telefon och har vardera tagit cirka 40–60 minuter att genomföra. Intervjuerna har följt en semistrukturerad intervjumall och inkluderat frågor om lärdomar, framgångsfaktorer och hinder för vaccination. Frågorna handlade om både influensavaccination och covidvaccination. Samtliga intervjuer har spelats in och sedan transkriberats. Resultaten är sammanställda i en separat rapport (se bilaga 2).

### Insamling av erfarenheter från äldreomsorgen

Folkhälsomyndigheten deltog den 17 december 2020 vid ett möte inom Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) forum för erfarenhetsutbyte om covid-19 och kommunal vård och omsorg, för medicinskt ansvariga sjuksköterskor (MAS:ar) och socialchefer. Frågor som diskuterades var:

- Vilka lärdomar har ni kunnat dra av höstens vaccinationer mot influensa under pågående pandemi? På särskilda boenden? Inom hemtjänsten? Av personal?
- Vad har varit de största svårigheterna vad gäller influensavaccination av omsorgspersonal hösten 2020? Behövs mer samverkan med regionerna vad gäller vaccineringen av brukare mot influensa? Ser ni några bekymmer?
- Behövs ytterligare stöd nationellt kring vaccination i hemmet mot influensa respektive covid-19?

Diskussionerna på mötet redovisas nedan under resultat (se även bilaga 3).

Inom Folkhälsomyndighetens arbete med vaccination mot covid-19 genomfördes även under januari 2021 en intervjustudie med kommunal omsorgspersonal med fokus på [acceptans för vaccination mot covid-19 bland personal inom äldreboenden och hemtjänst](#).

# Resultat

## Del 1: Förstärka kommunikationen

Kommunikation är en viktig del i arbetet med att höja den allmänna kunskapsnivån och skapa förståelse för vikten av att vaccinera sig om man tillhör en riskgrupp samt var, när och hur vaccinationerna erbjuds. Inom uppdraget kring förstärkt information till riskgrupper har flera nationella insatser gjorts för att stötta regionerna i det fortsatta arbetet med kommunikation kring vaccinationer mot säsongsinfluensan 2020/21 som beskrivs i detta avsnitt.

### Uppdaterade rekommendationer och prioritering

Redan under våren 2020 stod det klart att spridningen av covid-19 föranledde ett ökat intresse för vaccinationer. I och med detta beslöt regionernas smittskyddsenheter och Folkhälsomyndigheten tillsammans om en prioritering av riskgrupper för vaccinationerna mot säsongsinfluensa under november 2020. Under sommaren gjordes också genom SKR Kommentus inköpscentral en gemensam tilläggsupphandling för att säkra fler doser influensavaccin för att möta den ökade efterfrågan, se *Bakgrund*.

Folkhälsomyndigheten publicerade uppdaterade [Rekommendationer om influensavaccination till riskgrupper](#) den 2 september 2020, se *Bakgrund*. För första gången rekommenderades vaccination till personal inom vård och omsorg som arbetar nära patienter och omsorgstagare med ökad risk för allvarlig influensa, exempelvis på särskilda boenden och inom hemtjänst. Den 13 augusti 2020 publicerade Folkhälsomyndigheten en [Vägledning för vaccination av personal inom vård och omsorg](#) som lyfte vikten av vaccination mot säsongsinfluensa.

### Influensadagen 2020

En sammantagen kommunikation inför säsongen gjordes även via den årliga Influensadagen den 2 oktober 2020. Mötet hölls kostnadsfritt och digitalt för första gången och drygt 200 personer deltog. Inspelningen av Influensadagens presentationer var tillgänglig på Folkhälsomyndighetens webbplats under tre månader.

Under Influensadagen togs följande upp: sammanfattning av säsongen 2019/2020, epidemiologisk och virologisk säsongssammanfattning, övervakningen kommande säsong, aktivitet på södra halvklotet, ny antiviral och nytt vaccin, samt diagnostik för luftvägsinfektioner i pandemitider. Vidare fokuserades det mycket på vaccination mot säsongsinfluensa och de uppdaterade rekommendationerna, planerad prioritering och kommunikation samt vaccination under pandemi.

### Uppdaterad information på webben

Som ett led i den förstärkta informationen kring vaccinationerna har texter uppdaterats på Folkhälsomyndighetens webbplats under september–november:

- [vaccination mot influensa](#)
- [influensavaccination av gravida](#)
- [principer för vaccination och vaccintyper](#)
- [skyddseffekt av vaccination](#)
- frågor och svar om [influensavaccination](#) generellt, [vaccination av gravida](#), samt [vaccination av barn](#).

## Pressmeddelanden och presskonferenser

För att nå ut bredare med budskapen om vaccination mot säsongsinfluensa publicerades först en [nyhetstext om behovet av prioritering](#) den 2 september 2020 samt ytterligare en nyhetstext den 2 november [om vaccinationsstarten](#).

”Vaccination mot influensa är än viktigare under pågående pandemi för att skydda personer som har en ökad risk att bli svårt sjuka i influensa.” Citat från nyhetstext

Samma budskap lyftes även på presskonferenserna den 8 september med Johan Carlson (se [pressträffen 8 september](#)) samt med Anders Tegnell den 3 november (se [pressträffen 3 november](#)).

Informationspunkter kring prioriteringen och vikten av influensavaccination av riskgrupper presenterades även vid flera olika nätverksmöten, exempelvis nätverket av regionala kommunikatörer.

## Riktade utskick

Folkhälsomyndigheten skickade ut riktad information till flera intresseorganisationer och patientorganisationer för riskgrupper, vilket var ett nytt sätt att nå organisationer som har informationskanaler till personer som rekommenderas vaccination mot säsongsinfluensa. Se bilaga 4 för exempel på den information som skickades. Följande organisationer ingick:

- Pensionärernas riksorganisation (PRO)
- SPF Seniorerna
- Riksförbundet HjärtLung
- Njurförbundet
- Diabetesförbundet
- Cancerfonden

Flera av organisationerna har använt materialet som skickades och exempelvis publicerat texter om vaccination mot säsongsinfluensa i medlemsblad eller i sociala medier.

## Vaccinationstäckning

Folkhälsomyndigheten samlar in och publicerar preliminär statistik över vaccinationstäckningen mot influensa under säsongen. Sammanställningarna baseras på data från de regioner som har möjlighet att löpande ta fram vaccinationsstatistik per åldersgrupp. Övriga saknar data upplöst på denna nivå eftersom de samlar data från exempelvis ersättningsystem eller pinnstatistik. I rapporteringen under 2020/2021 deltog smittskyddsmyndigheterna i Region Gävleborg, Region Jämtland Härjedalen, Region Jönköpings län, Region Kalmar län, Region Kronoberg, Region Norrbotten, Region Skåne, Region Stockholm, Region Sörmland, Region Värmland, Region Västernorrland, Region Västmanland och Region Östergötland.

Data samlades in vid två tillfällen under säsongen och presenterades i veckorapporterna för vecka 50 2020 och vecka 2 2021 (se [arkivsidan för veckorapporterna för influensa](#)).

## Brist på vaccin

Det uppstod under november 2020 en brist på influensavacciner inom flera regioner, vilket medförde att ytterligare bred kommunikation mot allmänheten fick justeras. Istället för fler breda kommunikationsinsatser låg Folkhälsomyndighetens fokus på att besvara frågor kring vaccinbristen samt stötta smittskyddsmyndigheterna och ha en överblick över situationen. En kortare enkät skickades till samtliga smittskyddsmyndigheter den 29 oktober samt den 11 november för att bedöma läget kring vaccinbristen och behovet av kommunikation.

Sedan tidigare bristsituationer finns underlag för ytterligare prioritering mellan riskgrupperna i rekommendationerna om influensavaccination för riskgrupper, men en sådan prioritering krävdes inte. Däremot behövde flera regioner skjuta upp eller ställa in sin personalvaccination för att prioritera vaccination av riskgrupper.

## Del 2: Samla in erfarenheter

Här sammanfattas resultaten från enkätundersökningen med smittskyddsmyndigheterna, intervjustudien med vaccinatörer, vårdpersonal och kommunikatörer på regionerna, samt mötet inom SKR:s forum för erfarenhetsutbyte om covid-19 och kommunal vård och omsorg. Resultaten delas in i praktiska tillvägagångssätt, kommunikation och vaccination av vård- och omsorgspersonal, först för vaccination mot säsongsinfluensa och sedan för vaccination mot covid-19.

### Praktiska tillvägagångssätt för influensavaccination hösten 2020

Enkätsvaren från smittskyddsmyndigheterna och personerna i intervjustudien beskriver att det praktiska genomförandet av vaccinationerna mot säsongsinfluensa fungerade väl hösten 2020. Olika vaccinerande enheter har vidtagit olika åtgärder för att anpassa sin verksamhet för att förhindra trängsel och minimera riskerna för smittspridning vid influensavaccination. Det finns inga tydliga skillnader mellan

olika regioner med tanke på befolkningsstorlek när det gäller det praktiska genomförandet vid vaccination mot influensa. Viktiga framgångsfaktorer och förändringar gällande det praktiska tillvägagångssättet beskrivs nedan.

#### Utökade öppettider och tidsbokning var framgångsfaktorer

För att minska trängsel och köbildning vid vaccination införde många vaccinerande enheter tidsbokning istället för drop-in. Både enkätsvar och personer i intervjustudien uppgav att tidsbokning har fungerat väldigt väl och varit mer kontrollerbart. Bland annat har flödet av patienter fungerat bättre, patienterna varit nöjda då de inte behövde stå i kö och personalen haft en bättre arbetsmiljö. Tidsbokningen har skett per telefon i alla regioner och även via 1177.se i de flesta regionerna. Flera regioner uppgav behov av extra resurser för att boka vaccinationstider och svara på frågor per telefon. Ungefär hälften av regionerna har också haft kvar drop-in-mottagning, men att det då varit mer kontrollerat och att tiderna varit fördelade enligt födelsedatum eller för olika riskgrupper. Även utökad vaccinationsperiod och öppettider lyfts som framgångsfaktorer.

#### Andra lokaler eller ändrade flöden i vaccinationslokalerna

Fler smittskyddsenheter uppgav att regionen använt andra lokaler än vanligt för vaccinationerna, vilket även beskrivits i intervjustudien – att de ibland har hyrt in sig i större lokaler för att kunna genomföra vaccinationerna på ett säkert sätt. Även patientflödena har reglerats med hjälp av separerade in- och utgångar, tydliga skyltar/golvdekaler för hänvisning till mottagningsrum, vakt/värd för att slussa patienterna till rätt plats, med mera. Det har också funnits andra lösningar som att be köande vänta utomhus och att vaccinera utomhus. Ett fåtal regioner har även haft vaccination via drive-in. Nästan alla regioner uppgav att vaccinationer skett i samband med andra vårdbesök och vaccinationer har även skett av ineliggande patienter.

”De som är tveksamma eller inte vill vaccinera sig när vi sällan annat än vid andra typer av vårdbesök. Viktigt att vårdpersonal pratar om vikten av vaccination vid sådana tillfällen, t.ex. hjärtskola, kontroll diabetes etc. Finns ett pågående arbete med detta men vi behöver bli ännu bättre.” Smittskyddsenhet

#### God vana att vaccinera på säbo

Enkätsvaren visade att vaccinationer genomförts på särskilda boenden för äldre (säbo) i alla regioner, vilket är ett förfarande som funnits långt innan pandemin. Denna återkoppling kom även från mötet inom SKR:s forum för erfarenhetsutbyte om covid-19 och kommunal vård och omsorg, då deltagarna var överens om att kommunerna har en god logistik och vana att vaccinera mot säsongsinfluensa.

#### Utökad vaccinationsstyrka

Ungefär hälften av regionerna har ökat antalet vårdpersonal som utför vaccinationerna jämfört med förra året. En region berättade att även allmänsjuksköterskor har kunnat vaccinera efter att de gått en godkänd utbildning

om vaccination. Regionernas årliga utbildning till ordinarie och vaccinatörer har även utökats under hösten, uppger några regioner.

Behov av bättre samarbete men självständighet också viktigt

I intervjustudien beskrivs även att den lokala autonomin har varit en styrka, att respektive vaccinerande enhet själv har planerat utifrån de egna förutsättningarna och lagt upp sin egen strategi. Kommunikatörerna tar upp detta som en utmaning, då kommunikationsarbetet försvårats när genomförandet varit olika vid olika vaccinerande enheter. Samtidigt är det på den lokala nivån som just kommunikationen behöver anpassas. I enkätsvaren lyftes även vikten av nära och bra samarbete mellan regionens smittskyddsmyndighet och primärvården om vaccination av personer i riskgrupp som en faktor för framgång.

”Samverkan mellan kommuner och den lokala primärvården, för att möjliggöra vaccination [mot covid-19] av personer i riskgrupp 1 bygger på samverkan kring influensavaccination till samma grupper.” Smittskyddsmyndighet

## Kommunikation om vaccination mot säsongsinfluensa

Frågor om kommunikation var en viktig del av både intervjustudien och enkäten där vi bland annat frågat om kommunikation till vård- och omsorgspersonal och allmänheten om influensavaccination, samt informationskällor och behov av stöd i kommunikationen. Vidare frågade vi om grupper eller områden med lägre vaccinationstäckning. Enkätsvaren från smittskyddsmyndigheterna och personerna i intervjustudien beskriver hur kommunikation sett ut under hösten 2020 för influensavaccination. Resultatet visar inga tydliga skillnader eller likheter när det gäller kommunikation utifrån befolkningsstorlek på region. Viktiga framgångsfaktorer och förändringar gällande kommunikationen följer nedan.

### Kommunikation till personer i riskgrupp

Kommunikatörerna beskriver att kommunikationsarbetet lagts upp utifrån ett antal olika målgruppssegment – framförallt äldre (65 år eller äldre), kroniskt sjuka, gravida, boende på särskilda boenden för äldre (säbo) samt personal inom hälso- och sjukvård. I 1177 Vårdguiden nämns som ett viktigt nav för kommunikationen till målgrupperna. Kommunikatörerna framhåller även att en viktig framgångsfaktor var riktad kommunikation med direktutskick i form av en kallelse till vaccination mot säsongsinfluensa till medborgare 65 år eller äldre. Kommunikatörerna fick även frågan vad de vet om målgrupperna och om det finns undersökningar eller kartläggningar gjorda, och här står det klart att kunskaperna är relativt begränsade och att det saknas undersökningar och kartläggningar över målgrupperna.

### Svårt att nå personer i riskgrupp under 65 år

Smittskyddsmyndigheterna belyste svårigheter kring att nå personer i medicinska riskgrupper under 65 år, vilket är känt sedan tidigare. För de flesta underliggande sjukdomar finns patienterna inte listade i något register, vilket medför att det är

svårt att kalla dem till vaccination. I enkätsvaren framkommer tankar om att dessa personer till viss del kan ha svårt att identifiera sig som riskgrupp för vaccination mot influensa, vilket skapar utmaningar för hur kommunikationen lämpligen bör ske gentemot dem. Målgruppen gravida lyftes av smittskyddsmyndigheterna som en av de riskgrupper som är svårare att nå med erbjudande om vaccination. Ytterligare kunskap behövs för att förstå hinder för vaccination bland personer med medicinsk riskgruppstillhörighet under 65 år och hur dessa kan nås med information om influensavaccination.

#### Frågor från patienter överlag lätta att besvara

Generellt svarade de flesta smittskyddsmyndigheter att de frågor som kommer in från patienter om vaccination mot säsongsinfluensa oftast besvaras enkelt. Ämnen som lyftes var frågor om vaccininnehåll, immunosuppression och behandling med blodförtunnande läkemedel. Under hösten 2020 berättade flera att de flesta frågor handlat om bokning och tillgång till influensavaccin. Samtidigt lyfts behovet av stöd till personal så att de känner sig pålästa och kan kommunicera och motivera till vaccination. Skepsis till vaccination nämns i ett enkätsvar. Vaccinatörerna är relativt överens om att det sällan finns några hinder eller utmaningar i mötet med patienterna kring vaccination mot säsongsinfluensa.

I de flesta fall används den nationella webbplatsen 1177.se för samlad information om vaccination mot säsongsinfluensa, kompletterat av informationsmaterial riktat till vårdpersonal. I en tredjedel av regionerna finns även en regional del med frågor och svar för frågor från allmänheten om influensavaccination.

#### Tillräckligt med stöd vid svårare frågor

När det gäller stöd för vaccinatörerna att besvara frågor lyfts läkare och smittskyddsläkare som tillgängligt stöd. Även tolk är ett stöd som emellanåt kan behövas i samtalen med vissa patienter. Varken rutin, metod eller samtalsstöd finns som stöd vid samtal med patienter om influensavaccination enligt vaccinatörerna, men samtidigt pekar ingen av de intervjuade på behov av dessa. Även kommunikatörerna framhåller det faktum att säsongsinfluensan har funnits länge och att det sällan kommer några frågor eller funderingar som de inte kan besvara. Ingen av de intervjuade vaccinatörerna eller kommunikatörerna påtalar ett direkt behov av stöd inom området.

”Vi har bra samarbete med hela regionledningen, smittskydd, vårdhygien, vaccinationssamordnaren som är utsedd projektledare. Alla samarbetar och drar åt samma håll.” Kommunikatör

#### Framgångsfaktorer och hinder i kommunikation om influensa hösten 2020

Kommunikatörerna fick frågan om vad de upplever som framgångsfaktorer och hinder när det gäller kommunikation till målgrupperna om vaccination mot säsongsinfluensa under hösten 2020. Några menar att covid-19-pandemin bidrog till att öka intresset för vaccination mot säsongsinfluensa. Den stora efterfrågan på



vaccination som gjorde att vaccinet tog slut var ytterligare en utmaning för kommunikationen, enligt en kommunikatör.

Kommunikationen hösten 2020 jämfört med föregående år har skiljt sig åt i flera avseenden, enligt de flesta kommunikatörer. Den mest påfallande skillnaden rör den ökade kommunikationen kring att det var säkert för patienter att komma och vaccinera sig. Andra utmaningar jämfört med tidigare år var svårigheten med att nå ut med information kring influensavaccinationen under pandemin, då informationen upplevdes drunkna i informationen om covid-19. En kommunikatör pekar på resursfrågan och framhåller att med mer resurser så underlättar det för att nå ut och blir också enklare att nå fler i målgruppen.

#### Begränsad kunskap om grupper och områden med lägre vaccinationstäckning

Några av smittskydds enheterna (6 av 20) uppgav att de känner till grupper eller geografiska områden inom regionen med lägre vaccinationstäckning för influensa. Dessa områden beskrivs som områden med multikulturell befolkning eller områden med lägre socioekonomisk position, lägre utbildningsnivå, sämre kunskaper i svenska språket och sämre tillit till myndigheter. Bland kommunikatörerna och vaccinatörerna så är denna kunskap begränsad. Kommunikatörerna uttrycker dock att det är något man kanske borde göra samt ser nytta med att få mer kunskap om grupper med lägre vaccinationstäckning. Resurser för att nå ut till olika målgrupper är en central aspekt, enligt några kommunikatörer. Språkbarriärer och kulturella skillnader uppges kunna vara möjliga förklaringar till den lägre vaccinationstäckningen i dessa områden.

”När vi tar fram statistik ser vi att de invandrartäta områdena har lägre täckning. Men där är befolkningen också yngre. Om man bara tittar på befolkningen så är det betydligt lägre, men i de ytterområden vi har är det en helt annan medelålder. Men utlandsfödda vaccinerar sig mindre, det ser vi.”  
Vaccinatör

Kunskapen om dessa områden med lägre vaccinationstäckning för influensa grundade sig på dialog och erfarenheter från verkligheten. Även lokal kännedom om befolkningsammansättning i geografiska områden och kontakt med kulturtolkar nämndes. Ingen av regionerna uppgav att de gjort en specifik studie kring detta. Nästan hälften av smittskydds enheterna (9 av 20) uppgav att de behöver stöd med metoder för att förstå och vidare utforska orsaker till lägre vaccinationstäckning eller vaccinacceptans. Resultatet visar inga tydliga skillnader utifrån befolkningsstorlek på region.

#### Vinster med samordnad kommunikation

Kommunikatörerna är relativt överens om att det finns påtagliga vinster med en mer samordnad kommunikation för vaccination mot säsongsinfluensa. Några framhåller styrkan med att informationen blir mer enhetlig och andra att nationell information kring vaccination skulle ge ännu mer kraft och trovärdighet i budskapen kring sådant som gäller för alla regionerna. De undrar vidare om nationella myndigheterna kan ha mer resurser för att undersöka målgrupperna

närmare och nå ut på bred front. Samtidigt ligger ansvaret för planering och genomförande lokalt på regionerna; även om viss kommunikation sker på nationell nivå måste regionala insatser fortsätta, framförallt kring hur det för vaccination.

”Om man ska kunna göra beteendeförändringar kommunikativt så behövs det lite mer punch, eftersom regionerna bara säger ’så här gör du’. Så där hade man definitivt kunnat göra mer tror jag.” Kommunikatör

Olika önskemål och förslag kring hur samverkan mellan det nationella och regionala kan se ut samt vad i kommunikationen som skulle kunna harmoniseras lyfts av kommunikatörerna. 1177 Vårdguiden lyfts som en inarbetad och framgångsrik plattform, och kommunikatörerna belyser att det i huvudsak är via denna plattform som nationella myndigheter borde sprida sin information.

”Om man ser hur mycket draghjälp vi får nu, till exempel när det gäller översättningar, så skulle det vara jättebra med gemensam information. Det är alltid ett stort jobb för oss.” Kommunikatör

Smittskyddsenheten, Folkhälsomyndigheten och 1177 Vårdguiden viktiga informationskällor

Samtliga intervjugrupper (vaccinatörer, kommunikatörer och prioriterad vårdpersonal) beskrev arbetsgivaren (regionen) via smittskyddsenheten och Folkhälsomyndigheten lyfts som viktiga källor för mer information och kunskap om influensavaccinationer. Flera av kommunikatörerna framhåller just 1177 Vårdguiden som en viktig kanal. För den prioriterade vårdpersonalen nämns även läkemedelsinformationen på FASS.se som en frekvent använd källa för information. Intervjupersonerna är överens om att angivna källor anses som mycket bra, och de kan inte komma på något särskilt som de skulle vilja ändra.

Vaccination av vård- och omsorgspersonal mot säsongsinfluensa

Resultaten belyser olika aspekter kring vaccination av vård- och omsorgspersonal mot säsongsinfluensa. Resultaten beskrivs kort nedan.

Hög vaccinationsvilja bland intervjuad vårdpersonal

I intervjustudien kom det fram att pandemin verkar ha bidragit till ökad vaccinationsvilja och att en större andel vårdpersonal har velat vaccinera sig mot influensa än tidigare. Den intervjuade vårdpersonalen uppger att tillgängligheten och att förfarandet går snabbt och enkelt är viktigt för att så många som möjligt bland vårdpersonalen ska vaccinera sig. Flera av den intervjuade vårdpersonalen belyser att inställningen till influensavaccination bland vårdpersonalen gradvis har förbättrats genom åren. Funderingar förekommer kring biverkningar och här nämns framförallt erfarenheterna kring vaccinationerna mot svininfluensa under pandemin 2009. Enligt kommunikatörerna har det inte uppstått några särskilda frågor eller någon påtaglig oro bland vård- och omsorgspersonal kring vaccination mot säsongsinfluensa hösten 2020.

Flera smittskyddsenheter belyste vikten av tätare samarbete med kommunerna i arbetet med vaccination av personal inom kommunal vård och omsorg, eftersom ansvaret för vaccinationerna ligger på kommunen som arbetsgivare. Det behövs lösningar för att förenkla samarbetet mellan kommunerna och regionerna, exempelvis när det gäller var och hur omsorgspersonal vaccineras och tydlighet kring att kommunen har arbetsgivaransvaret.

”Jag tycker ju att det är ett ansvar mot patienterna, att inte smitta patienterna eftersom man kanske är smittsam innan man blir sjuk. Men det är också ett ansvar gentemot arbetskamrater och verksamheten. Om flera ligger hemma och är sjuka blir det hemskt tungt för dem som är i tjänst. Det tror jag att man ska trycka på mer.” Prioriterad vårdpersonal

#### Särskild kommunikation riktad till vård- och omsorgspersonal

Nästan alla smittskyddsenheter (18 av 21) uppger i enkäten att de haft särskild kommunikation riktad till regionernas vårdpersonal om influensavaccination hösten 2020. Kommunikatörerna i regionerna lyfter att de flesta har genomfört kommunikationsinsatser riktade specifikt till vård- och omsorgspersonal, och majoriteten beskriver ett förfarande som inte skiljer sig åt från hur det har hanterats tidigare år men att det varierar mellan regionerna.

Ungefär hälften (11 av 20) av smittskyddsenheterna uppger att de haft särskild kommunikation riktad till personal inom kommunal vård och omsorg om influensavaccination under hösten 2020. Informationen har gått via kommunerna, länsstyrelsen, medicinskt ansvariga sjuksköterskor, omsorgschefer, enhetschefer vid särskilda boenden för äldre, primärvård, med flera.

”Vi har kommunicerat att inför detta år med covid-19 är det särskilt viktigt att förebygga det som går av andra infektioner och därför vaccinera sig mot influensa. Vi har upplevt att det gett särskilt stor efterfrågan hos personalen.”  
Smittskyddsenhet

#### Tillgänglighet till vaccination är viktigt

Mer information och ökad tillgänglighet lyftes i intervjustudien som förslag för att öka vaccinationstäckningen bland vårdpersonal. Allt från ren fakta om exempelvis konsekvenserna av att inte vaccinera sig, till mer känslomässiga budskap om vikten av att skydda andra var exempel som nämndes. Vikten av att det är enkelt och smidigt att vaccinera sig utan att vänta lyfts, samt att vaccintillgången behöver vara god så att prioriteringar mellan olika grupper inte behövs.

#### Praktiska tillvägagångssätt för vaccination av covid-19

Enkät- och intervjustudierna genomfördes i januari och februari 2021 när vaccinationerna mot covid-19 nyligen påbörjats. Svaren speglar hur situationen var då. Regionerna befann sig då i fas 1, som innebar vaccination av personer med hemtjänst och boende på särskilda boenden för äldre samt vård- och omsorgspersonal som arbetar nära dessa personer. Resultaten sammanfattas nedan.

## Många skillnader på vaccination mot covid-19 jämfört med influensa

Resultaten belyser de skillnader som finns mellan vaccination mot säsongsinfluensa och covid-19. Vid covidvaccination är det en mer komplex hantering av själva vaccinet, och vaccinatören behöver god tid på sig vid vaccinationstillfället också för att ställa rätt frågor till den som ska vaccineras om exempelvis kontraindikationer. De flesta vaccinatörerna pekar på skillnader i logistiken och handhavandet av vaccinet, eftersom det ska förvaras och hanteras på ett speciellt sätt. Covid-19-vaccinet ska dessutom tas vid fler än ett tillfälle vilket medför svårigheter i planering. Vidare riktar sig vaccinationserbjudandet på sikt till en mycket större målgrupp.

I princip samtliga vaccinatörer uppger att de viktigaste lärdomarna och erfarenheterna från influensavaccineringen att ta med sig till covidvaccineringen är ett mer uppstyrt förfarande och möjlighet till tidsbokning. Vaccinatörerna lyfte även vikten av att det måste vara enkelt att boka tider för vaccination för alla personer, oavsett språkkunskaper eller andra förutsättningar.

”Att det ska vara lätt att boka. Lätt att göra rätt. Att vi är tillgängliga, finns nära där du bor och att man inte måste ha ett bank-id för att kunna boka.”  
Vaccinatör

”Många av de flöden och arbetssätt som utvecklades under vaccinationen mot säsongsinfluensan 2020 kommer till användning nu under covid-19-vaccinationerna. Främst handlar det om säkra flöden för att minska trängsel och hindra ev. smittspridning.” Smittskydds-enhet

## Utmaningar i planeringen

Den största utmaningen som uppgavs i intervjustudien är osäkerhet om vaccinleveranserna, vilket gjort det svårt att planera och ha framförhållning. En vaccinatör berättar att det är viktigt att vara flexibel – det är korta ledtider och bristfällig framförhållning, vilket gör det så viktigt att ta höjd för att saker och ting ändras i sista sekund.

## Kommunikation om vaccination mot covid-19

Kommunikatörerna lyfter flera olika utmaningar de ser kring vaccination mot covid-19. Flera av utmaningarna kretsar kring utmaningen med att vara tillmötesgående när alla svar inte finns att tillgå. Även svårigheten med att hantera att det finns olika vacciner mot covid-19 lyfts och utmaningen med att då kommunicera kring eventuella skillnader i vaccinernas effekt etc. Desinformation tas även upp av några kommunikatörer som en stor kommunikationsutmaning. Ytterligare en utmaning är att förhålla sig till exempelvis klarspråksdirektivet samtidigt som behov och efterfrågan kring mer djuplodad information är påtaglig och kommunikationen sker i konkurrens med andra aktörer och kanaler.

”På något sätt liknar det lite covid-19 när det kom, att det finns tiotusen frågor. Alla har otroligt många frågor på en gång och det är svårt att möta upp det där.” Kommunikatör

Utmaningar att nå områden eller grupper med potentiellt lägre vaccinationstäckning

Likt frågan om influensavaccination och områden eller grupper med potentiellt lägre vaccinationstäckning upplevde vaccinatörerna behov av mer kunskap i relation till covid-19-vaccinationen eftersom nationella vaccinationskampanjen till breda allmänheten ännu inte startat då intervjustudien genomfördes. Aspekter kring det praktiska, att vaccination ska vara lättillgänglig i närområdet nämns även. De flesta kommunikatörer framhåller att det finns ett behov av stöd för att kunna anpassa kommunikationen om vaccination mot covid-19 till dessa grupper och områden med potentiellt lägre vaccinationstäckning. En viktig aspekt är stöd i målgruppskunskaper och praktiskt stöd i översättningsarbetet.

”Svårnådda grupper, framförallt de här som inte pratar svenska, ser vi som en utmaning. Dels är det budskapen i sig som man hoppas ska inspirera till eller i alla fall ge underlag till beslut om vaccination. Men också de budskap av mer praktisk karaktär som man behöver veta – hur man går tillväga för att boka, vad man ska tänka på, vad som gäller osv. Det är svårt både kanalmässigt och budskapsmässigt, men framförallt är det kanske kanalerna som är svåra.”  
Kommunikatör

Omsätter erfarenheterna från influensavaccination till covidvaccination

Hälften av smittskyddsensheterna (9 av 18) uppger att de har erfarenheter ifrån kommunikationen om influensavaccination hösten 2020 till grupper med lägre vaccinacceptans som de tänker använda för kommunikationen om vaccination mot covid-19. Av de regioner som hade erfarenhet lyftes flera exempel för att nå ut med information om vaccination. Flera pekar på vikten av samarbete och aktiviteter mellan olika aktörer och nätverk för att nå ut, exempelvis centrum för jämlik vård, kulturtolkar, interreligiösa rådet och hälsoinformatörer. Även nationell telefonlinje, informativa filmer och informationsblad på olika språk, utskick av vykort till alla personer 65 år och äldre lyftes som konkreta aktiviteter.

”Basen i vårt arbete är att tillgängliggöra tydlig och korrekt information om vaccinering som når så många av våra invånare som möjligt, så att de kan fatta ett klokt beslut för egen del.” Smittskyddsenshet

När det gäller behov av stöd för att anpassa kommunikationen om vaccination mot både influensa och covid-19 till grupper eller områden med potentiellt lägre vaccinationstäckning, lyfts behovet av översatt och kulturanpassat material och filmer, samt samordning eftersom flera regioner har liknande utmaningar. Nätverk och samfund nämndes som viktiga aktörer.

”... Vi funderar ständigt på hur vi ska nå dessa grupper [utländsk bakgrund] och hade gärna haft nationella råd/studier att utgå från – vilka är framgångsfaktorerna?” Smittskyddsenshet

Utmaningar med osäker tillgång till vaccin

Den prioriterade vårdpersonalen lyfter potentiella hinder för vaccination mot covid-19 som kretsar i huvudsak kring två områden: tillgången till vaccin samt vaccinationsvilja. Den då låga tillgången till vacciner [i februari och mars 2021]

framhålls som en utmaning – framförallt då efterfrågan är så pass stor bland både riskgrupper och vårdpersonal. För att bibehålla vaccinationsviljan återkommer flera till vikten av att informera och trygga de som fortfarande är osäkra med stöd av fakta.

## Vaccination av vård- och omsorgspersonal mot covid-19

Resultaten belyser olika aspekter kring vaccination av vård- och omsorgspersonal mot covid-19. Resultaten sammanfattas nedan.

### Hög vaccinationsvilja bland intervjuad vårdpersonal

Både bland vaccinatörerna och bland den prioriterade vårdpersonalen uppger samtliga intervjuade att de redan har eller kommer att tacka ja till vaccinationen. Anledningar för att vaccinera sig är främst rädsla för sjukdomen, en handling av solidaritet samt ett värnande om de äldre och svaga. Även inom intervjustudien bland personal inom äldreboenden och hemtjänst med fokus på acceptans för vaccination mot covid-19 sågs en hög vaccinationsvilja<sup>1</sup>.

”Det är självklart att man ska vaccinera sig för att rädda liv. Så känner jag.”  
Vaccinatör

Genom intervjuer med prioriterad vårdpersonal framkommer att det finns frågor och funderingar kring vaccination mot covid-19, främst om eventuella biverkningar, men även frågan om hur länge vaccinet skydd varar upplevs som svår att finna svar på. Flera uttrycker i sammanhanget att vaccinet är efterlängtat och att så många som möjligt inom vården borde vaccineras skyndsamt.

”Jag vill att så många som möjligt ska vaccineras så snart som möjligt. Risken för personalen att insjukna är hög. Det är jättesvårt att säga något om vilka personalgrupper som borde få vaccin först. Vi måste vaccinera både dem som har hand om de sköra, och det är den stora massan egentligen.” Prioriterad vårdpersonal

Som förslag för att öka vaccinationstäckningen ytterligare bland vårdpersonal, föreslås mer information. Idéerna inkluderar allt från rent faktaorienterad information till mer känslorienterade budskap.

Arbetsgivare, Folkhälsomyndigheten och 1177 Vårdguiden är viktiga informationskällor

När det kommer till informationskällor för vaccination mot covid-19 uppger vaccinatörerna och den prioriterade vårdpersonalen att de primära källorna för information och kunskap i huvudsak är den egna arbetsgivaren, Folkhälsomyndigheten och 1177. Den prioriterade vårdpersonalen nämner även FASS, Läkemedelsverket och vaccinationsproducenternas egna webbsidor samt

---

<sup>1</sup> Rapport från Folkhälsomyndigheten. Acceptans för vaccination mot covid-19 bland personal inom äldreboende och hemtjänst. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/a/acceptans-for-vaccination-mot-covid-19-bland-personal-inom-aldreboende-och-hemtjanst/>

media. Överlag råder en påtaglig nöjdhet med angivna källor bland de intervjuade. Framförallt Folkhälsomyndighetens webbplats framhålls som bra, uppdaterad samt uppges ha stor trovärdighet i frågan. Flera intervjupersoner framhåller även att det står mycket information till buds, och det medför att det ibland är svårt att sälla – framförallt om informationen från de olika källorna inte fullt ut harmonierar.

”Det är svårt att hålla isär alla olika nyheter och information för att det är så mycket hela tiden. Men det känns viktigt att hålla sig à jour och samtidigt selektera informationen också.” Prioriterad vårdpersonal

## Slutsatser

Erfarenheter och kunskap från höstens vaccinationer mot säsongsinfluensa har gett regionerna lärdomar som använts för att förstärka arbetet med vaccinationerna mot covid-19. På samma sätt kommer erfarenheterna från arbetet med covidvaccination kunna ligga till grund för förbättringsarbete för vaccination mot säsongsinfluensa. Det kontinuerliga arbetet nationellt, regionalt och lokalt med olika insatser under pandemins gång är en viktig lärprocess där nya arbetssätt och samarbetsformer utvecklas, samtidigt som kanaler för kommunikation förstärks och informationsmaterial tas fram.

Uppdraget har mynnat ut i ett antal slutsatser som beskrivs nedan, först till stöd för genomförande av vaccination mot covid-19 och därefter slutsatser som berör både covid- och influensavaccination. Till sist beskrivs specifika slutsatser kring vaccination mot säsongsinfluensa. Kunskapen kan användas i framtida planering, genomförande och uppföljning av vaccination mot dessa sjukdomar.

### Slutsatser till hjälp för covidvaccination

Slutsatserna nedan sammanfattar de resultat som nationella, regionala och lokala aktörer kan ta fasta på i arbetet med att öka vaccinationsgraden mot covid-19, som syftar till att skydda personer mot allvarlig sjukdom och död.

#### Många lärdomar om det praktiska har använts

Trots skillnader i exempelvis logistiken och handhavandet av vaccinen mot de olika sjukdomarna, finns stora likheter mellan vaccinationsarbetet för influensa och covid-19. På grund av covid-19-pandemin krävdes förändringar i vaccinationsarbetet mot säsongsinfluensa för att minska risken för smittspridning i samband med att personer i riskgrupp skulle vaccineras. Lärdomar från höstens influensavaccinationer har enligt intervjuer och enkätsvar fått en stor inverkan på planering och genomförande av covidvaccinationerna. Konkreta förändringar som gjordes för att utöka tillgängligheten till vaccination är exempelvis möjlighet till flera alternativ till tidsbokning samt vaccination i hemmet och vid andra vårdbesök för att göra det möjligt för fler att vaccineras på kort tid. Det finns även behov av att fortsättningsvis undersöka och minimera praktiska hinder för de personer som ska erbjudas vaccination.

#### Utmaningar i att kommunicera till olika målgrupper

I resultaten lyfter de tillfrågade flera olika utmaningar kring vaccination mot covid-19 som i stort berör två aspekter, dels att ta fram informationsmaterial utifrån ett komplext och föränderligt underlag. Dels behovet av samarbete för att sprida information med hjälp av en mängd kanaler och aktörer som har förtroende lokalt. Som exempel lyfts utmaningen att hinna ta fram texter på ett rakt och tydligt språk i enlighet med klarspråksdirektivet samtidigt som behov och efterfrågan kring mer djuplodad information och att kommunikationen sker i konkurrens med andra



aktörer och kanaler. Samarbete mellan aktörer på nationell, regional och lokal nivå är viktigt i såväl planering och genomförande som kommunikation. Resultatet i undersökningarna pekar på vikten av samarbete och aktiviteter mellan olika aktörer utöver regioner och kommuner för att nå ut med information kring covidvaccination, exempelvis nämns centrum för jämlik vård, kulturtolkar, interreligiösa rådet och hälsoinformatörer.

Under sommaren 2020 startade arbetet i regeringsuppdraget *Nationell plan för vaccination mot covid-19*, där ett av delområdena är kommunikation. Sedan dess finns ett nära samarbete mellan Folkhälsomyndigheten och kommunikatörer på regionnivå, med exempelvis veckovisa samverkansmöten. Folkhälsomyndigheten har i detta arbete utvecklat en [webbsida för all kommunikation](#) både gentemot allmänheten och personal inom vård och omsorg. Faktablad, rörligt material, frågor och svar, kunskapsunderlag med mera finns samlat här, liksom information översatt på närmare tjugo språk.

### Hög vaccinationsvilja bland vård- och omsorgspersonal

Både bland vaccinatörerna och bland den prioriterade vårdpersonalen uppger samtliga intervjuade att de redan har eller kommer att tacka ja till vaccinationen. Anledningar till att vaccinera sig är främst rädsla för sjukdomen, en handling av solidaritet samt att skydda de äldre och svaga. Även inom en intervjustudie bland personal inom äldreboenden och hemtjänst med fokus på acceptans för vaccination mot covid-19 sågs en hög vaccinationsvilja (1).

Flertalet studier har visat att vårdpersonal har en nyckelroll för patienters beslut om vaccination (2,3). Dels är en rekommendation om vaccination till en patient från vårdpersonal ett viktigt incitament för beslut och dels ses vårdpersonal som en pålitlig källa för information. Studier har även visat att vårdpersonal som själva är vaccinerade i större utsträckning rekommenderar vaccination till patienter (4).

Insatser för att nå såväl kommunal som regional vård- och omsorgspersonal kan bidra till ökad vaccinationstäckning bland målgruppen, genom att göra det enkelt för personalen att vaccinera sig, det vill säga öka tillgängligheten till vaccination.

### Slutsatser gällande både covid- och influensavaccination

#### Mer kunskap behövs om grupper med lägre vaccinationstäckning

Resultaten från de tillfrågade visar att regionerna behöver utveckla sitt arbete med att utforska eventuella orsaker till lägre vaccinationstäckning i olika grupper eller områden. Både ökad kompetens och metodstöd samt utökad samordning inom regionen behövs hos vaccinationsansvariga för hur man kan anpassa insatser och kommunikationen om vaccination till dessa grupper och områden utifrån fördjupad kunskap kring målgrupperna. Vidare kan vaccinatören och vårdpersonalen som möter dessa grupper behöva ökad kunskap och kompetens för hur de ska bemöta dessa individer. Både kommunikatörer och vaccinatörer lyfter utmaningen med att nå ut till dessa grupper och smittskyddsensheterna efterlyste stöd kring goda

exempel och förslag på hur man bäst kan anpassa kommunikation och nå ut med information om vaccination på andra språk. Aspekter kring det praktiska, att vaccination ska vara lättillgänglig i närområdet nämns också. Det är viktigt att alla som rekommenderas vaccination har förutsättningar för att kunna ta informerade beslut och har tillgång till vaccination.

### Vägledning för anpassade vaccinationsåtgärder

Resultaten visar att regionerna upplever behov av mer kunskap för att förstå grupper eller områden som har en lägre vaccinationstäckning för säsongsinfluensa eller covid-19. Folkhälsomyndigheten arbetar med att ta fram en nationell vägledning för att identifiera hinder och möjliggörande faktorer för vaccination samt hur insatser kan anpassas till målgrupper inom barnvaccinationsprogrammet och vaccinationer för vuxna. Den kommande vägledningen är ett arbetssätt som går att tillämpa oavsett målgrupp och skäl till lägre vaccinationstäckning. Metoden bygger på kunskap och erfarenheter inom beteendeinsikter men har även ett långsiktigt perspektiv där man samarbetar med målgrupperna och engagerar medborgarna i lösningar. Den kommande vägledningen har anpassats till den svenska kontexten och kan användas på både regional och lokal nivå. Den nationella vägledningen kommer vara ett värdefullt metodstöd och verktyg i arbetet med vaccination mot såväl säsongsinfluensa som covid-19 för bibehållen eller ökad vaccinationstäckning bland personer som rekommenderas vaccination.

### Slutsatser om influensavaccination

Slutsatserna nedan syftar till att belysa vad nationella, regionala och lokala aktörer kan arbeta med för att både bibehålla och öka antalet personer som har ett skydd mot allvarlig influensasjukdom.

### Osäker vaccintillgång försvårar

Det har uppstått en varierande grad av brist på vaccin mot säsongsinfluensa under de tre senaste höstarna (2018, 2019 och 2020). Mest omfattande var bristen hösten 2018 och under denna händelse justerades rekommendationerna för influensavaccination till riskgrupper med ytterligare tillägg av prioriteringsordning. Brist på vaccin innebär att vaccintillgången blir begränsad eller helt upphör lokalt, vilket oftast gör att prioriteringar behöver införas regionalt eller nationellt. Detta medför att en del personer i riskgrupper som rekommenderas och vill vaccineras inte får möjlighet att vaccinera sig, vilket betyder att fler saknar skydd mot allvarlig influensa. Även personer utanför riskgrupper som av olika anledningar vill vaccinera sig kan bli utan.

Uppstår vaccinbrist försvåras även kommunikationen, eftersom förändringar i budskap kan behövas på grund av prioriteringar vilket riskerar att skada förtroendet för såväl nationella myndigheter som regionerna. Om tillgången till vaccin varierar mellan regioner kan även kommunikationsinsatser behövas justeras eller ställas in. Ur flera perspektiv behöver vaccintillgången vara god så att prioriteringar mellan olika grupper som rekommenderas vaccination inte behövs. Det är viktigt att det är

enkelt och smidigt att vaccinera sig, för såväl riskgrupper som vård- och omsorgspersonal. Utan tillräckligt med vaccin blir det svårare att nå en hög täckningsgrad.

Ett samarbete mellan regionerna inleddes inför säsongen 2020/2021 och fortsätter med en gemensam upphandling genom Sveriges Kommuner och Regioners Kommentus inköpscentral av några typer av influensavacciner inför säsongen 2021/2022. Till säsongen 2022/2023 planeras en gemensam nationell upphandling av samtliga vacciner mot säsongsinfluensa och införande av en dynamisk inköpsmodell. En gemensam upphandling möjliggör för Sverige att få tillgång till vacciner som i enskilda regioner uppgår till ett mindre antal, men där en nationell upphandling gör volymerna så pass stora att fler svar från producenterna kan väntas. Beroende på hur upphandlingarna görs kan flera vacciner komma att bli tillgängliga till invånare i samtliga regioner på ett mer jämlikt sätt. Regionerna behöver ha som mål att öka marginaler så att antalet vaccindoser räcker när efterfrågan är större än förväntat. Inköp av vaccin är även en resursfråga.

### Orsaker till lägre vaccinationstäckning behöver undersökas och undanröjas

Allt fler individer vaccinerar sig mot influensa, och vaccinationstäckningen bland personer 65 år och äldre har ökat de senaste tre åren. Preliminära data för 2020/2021 visar en täckning på 56 procent i åldersgruppen. Trots detta är det en bit kvar till WHO:s mål på 75 procents täckning för personer 65 år och äldre. Även bland riskgrupper under 65 år samt vård- och omsorgspersonal är täckningsgraden lägre än önskat, utifrån de knappa data som finns inom ett fåtal regioner. Arbete med att öka tillgängligheten till vaccination behövs och betydelsen av att undanröja praktiska hinder till vaccination lyfts tydligt i uppdragets resultat. Konkreta förändringar som gjordes för att öka tillgänglighet av vaccinationer är exempelvis möjlighet till flera alternativ för tidsbokning samt vaccination i hemmet och vid andra vårdbesök för att göra det möjligt för fler att vaccineras på kort tid. Gratis vaccin lyftes också som en bidragande faktor till att fler vaccinerades hösten 2020, jämfört med föregående säsonger då några regioner tog ut en avgift. Genom att minimera praktiska hinder för de personer som ska erbjudas vaccination, kan myndigheter bidra till en mer jämlik hälsa.

De som deltagit i undersökningen belyser vikten av såväl nationellt agerande och samordning som regional och lokal planering för vaccination mot säsongsinfluensa. Ansvaret för att genomföra vaccinationerna och för anpassad kommunikation om vaccinationerna är regionernas, medan Folkhälsomyndigheten har en roll vad gäller samordning av budskap, prioriteringar och andra aspekter av smittskyddsarbetet kring säsongsinfluensa. Som för covid-19 krävs det ökade kunskaper om grupper eller områden som har lägre vaccinationstäckning och vad det är som ligger till grund för detta, se ovan under *Mer kunskap behövs om grupper med lägre vaccinationstäckning*.

## Ytterligare insatser behövs för att nå riskgrupper under 65 år

Ytterligare kunskap behövs för att förstå hinder för vaccination bland personer med medicinsk riskgruppstillhörighet under 65 år och hur de kan nås med erbjudande om influensavaccination. Utifrån arbetet med vaccination mot såväl säsongsinfluensa som covid-19 under 2020/21 har flera lärdomar framträtt, exempelvis vikten av kommunikation om vaccination i flera led inom vården. Att samla och sprida goda exempel inom och mellan regioner från arbetet kan bidra till att regionala aktörer når fler personer som tillhör riskgrupper och är under 65 år, till exempel personer med kroniska sjukdomar och gravida. Delvis nya arbetssätt som vaccination vid ordinarie vårdbesök kan tillämpas även när pandemin klingat av. Det är också troligt att många personer i och med covid-19-pandemin fått mer kännedom om riskfaktorerna för svår sjukdom vid influensa och covid-19. Även inom vård och omsorg har sannolikt medvetenheten om vikten av vaccination ökat.

## Orienterande enkätundersökning om vaccination för gravida pågår

Som ett led i arbetet med att få djupare kunskap om målgrupperna och vaccinacceptans genomför Folkhälsomyndigheten nu en orienterande enkätundersökning inom mödrahälsovården om vaccination av gravida. Mödrahälsovården är den första och viktigaste instansen för att ge information till de gravida och deras partner om influensavaccination under graviditeten. Syftet med undersökningen är att få mer kunskap om hur mödrahälsovården arbetar med dessa frågor samt förstå behovet av kunskapsstöd. Utifrån resultatet från den orienterande undersökningen kommer ytterligare aktiviteter att planeras.

## Uppföljningen kan förbättras genom registrering av vaccinationer

Registrering av vaccination mot säsongsinfluensa i det nationella vaccinationsregistret skulle möjliggöra uppföljning av vaccinationstäckning och underlätta beslut om riktat arbete för att öka täckningen i grupper med lägre täckningsgrad. Erfarenheterna från uppföljningen av vaccinationerna mot covid-19 skulle kunna ligga till grund för en uppföljning av vaccinationerna mot säsongsinfluensa. Registrering i vaccinationsregistret skulle även möjliggöra analyser över vaccinationseffekt och underlätta uppföljning av vaccineras säkerhet.

## Vård- och omsorgspersonal som målgrupp för vaccination

Vård- och omsorgspersonal som arbetar nära personer i riskgrupp lades till som målgrupp först september 2020 i de nationella rekommendationerna om influensavaccination. Insatser för att nå såväl kommunal som regional vård- och omsorgspersonal kan bidra till ökad vaccinationstäckning bland målgruppen samt att vaccinationsgraden bland patienter kan öka som ett indirekt resultat. Erfarenheterna kring arbetet med vaccination mot covid-19 är viktiga byggstenar för det fortsatta arbetet med vaccination mot säsongsinfluensa kommande säsonger. Viktiga lärdomar är uppdelning av ansvar och utförande av vaccinationer mellan kommun och regioner. Hur och var vaccination erbjuds behöver kommuniceras

lokalt, medan budskap riktat till vård- och omsorgspersonal om varför vaccination är betydelsefullt för den enskilde medarbetaren kan ske på alla nivåer.

# Referenser

1. Folkhälsomyndigheten. Acceptans för vaccination mot covid-19 bland personal inom äldreboende och hemtjänst. [Internet]. Solna: Folkhälsomyndigheten; 2021. [citerad 7 april 2020]. Hämtad från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/a/acceptans-for-vaccination-mot-covid-19-bland-personal-inom-aldreboende-och-hemtjanst/>
2. Kohlhammer Y, Schnoor M, Schwartz M, Raspe H, Schäfer T. Determinants of influenza and pneumococcal vaccination in elderly people: a systematic review. *Public Health*. 2007;121(10):742-51.
3. Dubé E, Gagnon D, MacDonald N, Bocquier A, Peretti-Watel P, Verger P. Underlying factors impacting vaccine hesitancy in high income countries: a review of qualitative studies. *Expert Review of Vaccines*. 2018;17(11):989-1004.
4. Paterson P, Meurice F, Stanberry LR, Glismann S, Rosenthal SL, Larson HJ. Vaccine hesitancy and healthcare providers. *Vaccine*. 2016;34(52):6700-6.

# Bilagor

Bilaga 1. Erfarenheter från vaccinationer mot säsongsinfluensa hösten 2020 -  
Sammanställning av enkätsvar från landets smittskyddsenheter

Bilaga 2. Vaccination – en intervjustudie. Rapport från Gullers Grupp

Bilaga 3. Anteckningar från möte med  
SKR:s forum för erfarenhetsutbyte om covid-19 och kommunal vård och omsorg

Bilaga 4. Utskick till pensionärsorganisationer angående höstens  
influensavaccinationer

---

Folkhälsomyndigheten är en nationell kunskapsmyndighet som arbetar för en bättre folkhälsa. Det gör myndigheten genom att utveckla och stödja samhällets arbete med att främja hälsa, förebygga ohälsa och skydda mot hälsot. Vår vision är en folkhälsa som stärker samhällets utveckling.



Folkhälsomyndigheten

**Solna** Nobels väg 18, 171 82 Solna. **Östersund** Campusvägen 20. Box 505, 831 26 Östersund.

[www.folkhalsomyndigheten.se](http://www.folkhalsomyndigheten.se)